

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

структуры профессиональной компетентности, разнообразные толкования самого понятия профессиональной компетентности и его смысловое наполнение.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, руководитель учебного заведения, знания, умения, личностные, деловые и профессиональные качества.

Alevtina Opolska

Characteristics of professional competence of the secondary educational establishment manager.

Summary. *In the article it is analysed the basic characteristics of professional competence of the secondary educational establishment manager; different approaches to the definition of professional competence structure, as well as various interpretations of the concept of professional competence and its semantic content are considered.*

Keywords: *professional competence, secondary educational establishment manager, knowledge, ability, personality, business and professional qualities.*

УДК: 371.26:377

**Світлана Тищенко,
м. Миколаїв**

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМЕТРІЇ МАЙБУТНІМИ МЕНЕДЖЕРАМИ-ЕКОНОМІСТАМИ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Сьогодні аграрна галузь, як і Україна в цілому, потребує цілісної системи освіти, яка б відповідала національним інтересам і світовим тенденціям розвитку та забезпечувала б підготовку фахівців, здатних втілювати їх у життя [1]. Все це зумовлює корегування управління нею, вказує на необхідність кардинального наповнення новим змістом завдань, уточнення функцій, методів, методик і технологій, що в свою чергу вимагає підготовки менеджерів нового покоління.

Підвищення якості освіти менеджерів, забезпечення їх мобільності, конкурентоспроможності на ринку праці вимагає подальшого вдосконалення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах. Розв'язання цих завдань вимагає удосконалення змісту форм і методів навчання з урахуванням сучасних тенденцій вищої освіти. Це стосується, перш за все, зміни принципів навчання та впровадження інноваційних технологій – у методику викладання, зокрема, спеціальних дисциплін. Скорочення обсягу аудиторних занять і збільшення годин самостійної роботи у професійній підготовці зумовлює пошук нових форм та методів проведення занять. Однією з ефективних форм навчання студентів є самостійна робота, яка здійснюється як у навчальний, так і позанавчальний час. Оскільки вивчення нового навчального матеріалу без закріплення старого втрачає свою повноту і значущість у сприйнятті нового, в професійній підготовці виникає необхідність у систематичній корекції вивченого навчального матеріалу. Ці проблеми стосуються

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

професійної підготовки фахівців різних спеціальностей, в тому числі й майбутніх менеджерів-економістів аграрної галузі. Отже, виникає необхідність у розробці теоретичних аспектів підвищення ефективності організації самостійної роботи в процесі вивчення спеціальних дисциплін у вищих аграрних навчальних закладах.

Теоретичні засади організації самостійної роботи розглядалися у працях Л. Журавської, С. Заскалети, М. Солдатенка, І. Шайдур; організаційні та педагогічні аспекти самостійної роботи студентів – М. Гордієнко, В. Козакова; підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі – В. Свистун, В. Стасюк тощо. Проте недостатньо дослідженим є питання методичних аспектів організації самостійної роботи в процесі вивчення економетрії майбутніми менеджерами-економістами.

Мета даної статті – розкрити методику організації самостійної роботи в процесі вивчення економетрії майбутніми менеджерами-економістами аграрної галузі.

Організація самостійної роботи в процесі вивчення економетрії полягає у спрямуванні взаємодії викладача і студентів на створення відповідної ролі для саморозвитку, самореалізації, самовизначення. Вона передбачає забезпечення у процесі самостійної роботи взаємоповаги, такту і терпіння у взаємодії між студентом і викладачем. Реалізація умови організації самостійної роботи має здійснюватись з урахуванням потреб їх самовдосконалення, коригування, взаємодії.

Економетрію у вищих аграрних навчальних закладах III-IV рівнів акредитації студенти вивчають на другому курсі, тому у професійній підготовці менеджера-економіста розглядаємо її як спеціальну дисципліну. Методи викладання і вивчення економетрії практично такі ж, як у математичних курсах, а саме: економетричні методи передбачають постановку задачі, а також аналіз розв'язків, що базуються на теоремах і основних означеннях. В економетрії не завжди всі твердження строго доводяться, але алгоритм задач неодмінно ґрунтується на методах математичної статистики, широко використовується математична алгебра та інші класичні розділи математики. Аудиторний час, відведений на вивчення економетрії, не дає можливості для детального вивчення важливих аспектів дисципліни, отже, враховуючи специфіку викладання даної дисципліни виникає потреба у чіткому та детальному плануванні самостійної роботи з економетрії. Самостійна робота з економетрії майбутніх менеджерів-економістів аграрної галузі полягає у виконанні індивідуальних самостійних домашніх робіт. Специфіка цих завдань в тому, що розв'язання задач здійснюється за допомогою редактору Excel. По-перше, це дає змогу навчитись раціонально використовувати час, по-друге, удосконалює навички роботи з комп'ютерною технікою. Слід зазначити, що розвиток інформаційних технологій і зростання вимог до підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної освіти зумовили впровадження в навчальний процес комп'ютерної техніки.

Показником ступеня та рівня розвитку самостійності як риси особистості є поступова зміна мотиву навчальної діяльності – від

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

елементарного відтворення прочитаного чи вивченого до глибокого інтересу та потреби в нових знаннях [4]. Успішне оволодіння спеціальними дисциплінами майбутніми менеджерами організації можливе за умови високого рівня математичної підготовки. Основи цієї успішності закладаються вже на першому курсі. Саме тому перед викладачами, які навчають на перших курсах вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, постає важливе завдання: інтегрувати знання і вміння з дисциплін в такий спосіб, при якому засвоєння спеціальних дисциплін на старших курсах буде мати якомога вищий показник якості.

У час швидкого розвитку комп'ютерних технологій спеціалісту з менеджменту організації вкрай необхідно мати достатній рівень знань і вмінь з математики, щоб оперативно їх використовувати у своїй професійній діяльності. Передумовою розв'язання даної проблеми є професійна спрямованість (спеціалізація) навчання фундаментальних дисциплін. Адже, професійна спрямованість як "сукупність потреб, установок, інтересів, здібностей, ідеалів, переконань визначає вибір життєвих цілей студентів, сприяє розвитку їх активності, визначає успішний характер діяльності та глибоку особисту зацікавленість і задоволення роботою, вона включена в професіограму сучасного спеціаліста" [2, с. 31]. Рівень самостійності вивчення економетрії значною мірою залежить від якості засвоєння математики та інформатики.

Самостійна робота з економетрії у майбутніх менеджерів-економістів аграрної галузі базується на виконанні як аудиторних так і позааудиторних практичних завдань. Виконання практичних вправ та розрахункових робіт в процесі самостійної роботи сприяють розвитку особистісного потенціалу майбутнього фахівця, особистісної адаптації теоретичних знань, саморозвитку та самореалізації особистості, засвоєнню інноваційного досвіду організації навчальної діяльності.

Організація самостійної роботи під час вивчення економетрії полягає у виконанні розрахункових робіт, що супроводжуються економіко-математичним аналізом характеристик економетричної моделі. Побудова та аналіз загальної економетричної лінійної моделі, виробничої функції, дослідження наявності мультиколінеарності згідно з алгоритмом Фаррара-Глобера та оцінювання параметрів моделі методом Ейткена дають можливість викладачу коригувати умови організації самостійної роботи студентів та вирішувати такі проблеми: які умови необхідні для формування вміння самостійно вирішувати завдання; як забезпечити засвоєння необхідних знань; як забезпечити контроль за діяльністю студента; як інформувати студента про його досягнення; як враховувати індивідуальні особливості студента та надавати можливість студенту самому планувати та коректувати свої дії.

Економічні задачі, які розв'язують за допомогою економетричних методів, базуються на процесі економетричного моделювання, що складається з таких кроків: 1) вибір конкретної форми аналітичної залежності між економічними показниками (специфікація моделі) на підставі відповідної економічної теорії; 2) збирання та підготовка

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

статистичної інформації; 3) оцінювання параметрів моделей; 4) перевірка адекватності моделі та достовірності її параметрів; 5) застосування моделі для прогнозування розвитку економічних процесів з метою подальшого керування ними.

Застосування різноманітних економетричних моделей на різних рівнях економічної діяльності подальшої професійної діяльності майбутнього менеджера-економіста дасть змогу розв'язувати економічні проблеми різного рівня складності.

На рівні макроекономіки економетричними засобами досліджують закономірності у виробництві, розподілі, перерозподілі та кінцевому використанні валового внутрішнього продукту, у яких суттєву роль відіграють державний бюджет, податкова політика, страхування, кредит, ощадна справа. Узгодженість усіх галузей фінансово-кредитної системи визначає ефективність розподільчих відносин, збалансованість доходів і витрат у народному господарстві, забезпечення процесів відтворення грошових ресурсів, фінансової захищеності державного, колективного та особистого майна від інфляції та інших негативних явищ [5, с. 56].

На мікрорівні економетричні дослідження передбачають наукове обґрунтування управлінських рішень, що приймаються на підприємствах різних форм власності й мають ураховувати постійний вплив зовнішнього середовища.

Моделі можуть використовуватися для аналізу економічних і соціально-економічних показників, що характеризують відповідну економічну систему, для прогнозування їх подальшого змінювання або для імітації можливих сценаріїв соціально-економічного розвитку досліджуваної системи за умови, що деякі показники можна змінювати цілеспрямовано. За рівнем ієрархії виокремлюють: макрорівень (країна загалом), мезорівень (регіони, галузі, корпорації) та мікрорівень (сім'я, підприємство, фірма). Засобами економетричного моделювання вивчають проблеми ринку, інвестицій, фінансової чи соціальної політики, ціноутворення, попиту та пропозиції тощо. Особливого значення економетричні дослідження набувають в макроекономіці, де взаємозв'язки величин часто неочевидні та мінливі. Не виключені ситуації, коли модель раптом перестає "працювати" через появу або активізацію якогось фактора. Саме такі ситуації зумовлюють розвиток макроекономічної теорії. З іншого боку, саме економетричний аналіз дає змогу обґрунтувати та уточнити форму залежностей в макроекономічних моделях, краще зрозуміти механізми взаємозв'язку макроекономічних показників.

Результати дослідження показують, що самостійна діяльність дозволяє проводити навчання без примусу за умови творчої взаємодії педагога й студентів, поваги до особистості студента, уваги до його потреб та інтересів. Завдяки самостійній роботі студенти мають можливість відчути радість отримання інформації, обміну нею та можливість використання її в майбутній професійній діяльності; за її допомогою створюються сприятливі умови для формування фахових якостей спеціаліста, його психологічної та практичної готовності до

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

виконання своїх головних професійних функцій. Самостійна діяльність сприяє автоматизації й удосконаленню умінь і навичок студентів, завдяки їй формується пряма залежність ефективності аудиторної і позааудиторної роботи.

Засвоєння систематизованих знань з дисципліни визначають пізнавальну функцію самостійної роботи студентів. Не менш важливою є функція формування вмінь і навичок, самостійного їх оновлення й творчого застосування (самоосвітня функція). До того ж, працюючи самостійно, студенту потрібно повсякчас передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання (прогностична функція), а також за потреби вчасно коригувати свою діяльність (коригуюча функція). Окрім практичного спрямування, самостійна робота має велике виховне значення (виховна функція), адже “кореляція цілей математичної освіти і професійної підготовки економістів на всіх рівнях (від державних документів до конкретного навчального заняття) є першою і визначальною умовою фундаментальної підготовки сучасного економіста” [3, с. 211]. І, крім вищезазначеного, самостійна робота студентів дає можливість наблизити навчальну діяльність до майбутньої професії через систему типових завдань зі спеціальності та конкретної дисципліни, тобто, у нашому дослідженні, здійснити інтегрування змісту математичних і спеціальних дисциплін у професійній підготовці менеджерів-економістів аграрної галузі.

Таким чином, вивчаючи економетрію та самостійно опрацьовуючи матеріал майбутні менеджери-економісти аграрної галузі переконуються, що, поєднуючи в собі економічну теорію та математико-статистичні методи, економетричне моделювання широко застосовується при прийнятті практичних рішень в економічній діяльності (у бізнесі, банківській справі, прогнозуванні, державному регулюванні економіки), а також є потужною базою для отримання нових знань з економіки. До подальших напрямів дослідження відносимо визначення і обґрунтування основних принципів формування професійної спрямованості знань під час вивчення математичних дисциплін майбутніми менеджерами-економістами аграрної галузі.

Література

1. Білан С.О. Актуальні проблеми вдосконалення навчального процесу у вищих навчальних закладах аграрного профілю / С.О.Білан // Проблеми історії України: факти, судження, проблеми. – К.: Інститут історії України НАНУ. – 2002. – Вип. 5. – С. 95-100.
2. Ванжа Н.В. Самостоятельная работа студентов экономических специальностей в процессе изучения математических дисциплин в высших учебных заведениях: дис.... канд. пед. наук: 13.00.02 / Ванжа Наталья Владимировна. – Полтава, 2003. – 201 с.
3. Дутка Г.Я. Фундаменталізація математичної освіти майбутніх економістів : монографія / Г.Я. Дутка. – К., 2008. – 478 с.
4. Заскалета С.Г. Шляхи та умови вдосконалення організації навчально-пізнавальної діяльності студентів економічного факультету на заняттях іноземної

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

мови / С.Заскалета // Наукові праці: наук.-метод. журн. – Миколаїв. – 2001. – Вип.1.– С. 53-56.

5.Кармелюк Г. Економетричні дослідження ефективності інвестицій в основні галузі народного господарства України в докризовий період / Г. Кармелюк // Галицький економічний вісник. – 2011. – №3(32). – С.50-56.

Светлана Тищенко

**Организация самостоятельной работы в процессе изучения
эконометрии будущими менеджерами-экономистами аграрной отрасли**

Аннотация. В статье освещена проблема организации самостоятельной работы в процессе изучения эконометрии будущими менеджерами-экономистами аграрной отрасли, показана ее сущность, функции и место в профессиональной подготовке.

Ключевые слова: самостоятельная работа, менеджер-экономист аграрной отрасли, эконометрия.

S. Tyshchenko

**Independent work organization in the process of Econometrics studying
by future managers and economists of Agrarian branch**

Summary. The article deals with the problem of independent work organization in the process of econometrics studying by the future managers and economists of the agrarian branch. The problem essence, functions and place in the professional training have been shown in the given article.

Key words: independent work, manager and economist of the agrarian branch, econometric.